

Poslovno udruženje komunalnih preduzeća **KOMDEL**

Beograd, Bulevar Kralja Aleksandra 125

Tel/Fax: 011 2406 373, Tel: 011 2400 227

E-mail: komdel@ttigroup.co.rs www.ttigroup.co.rs

Beograd, januar 2019. godine

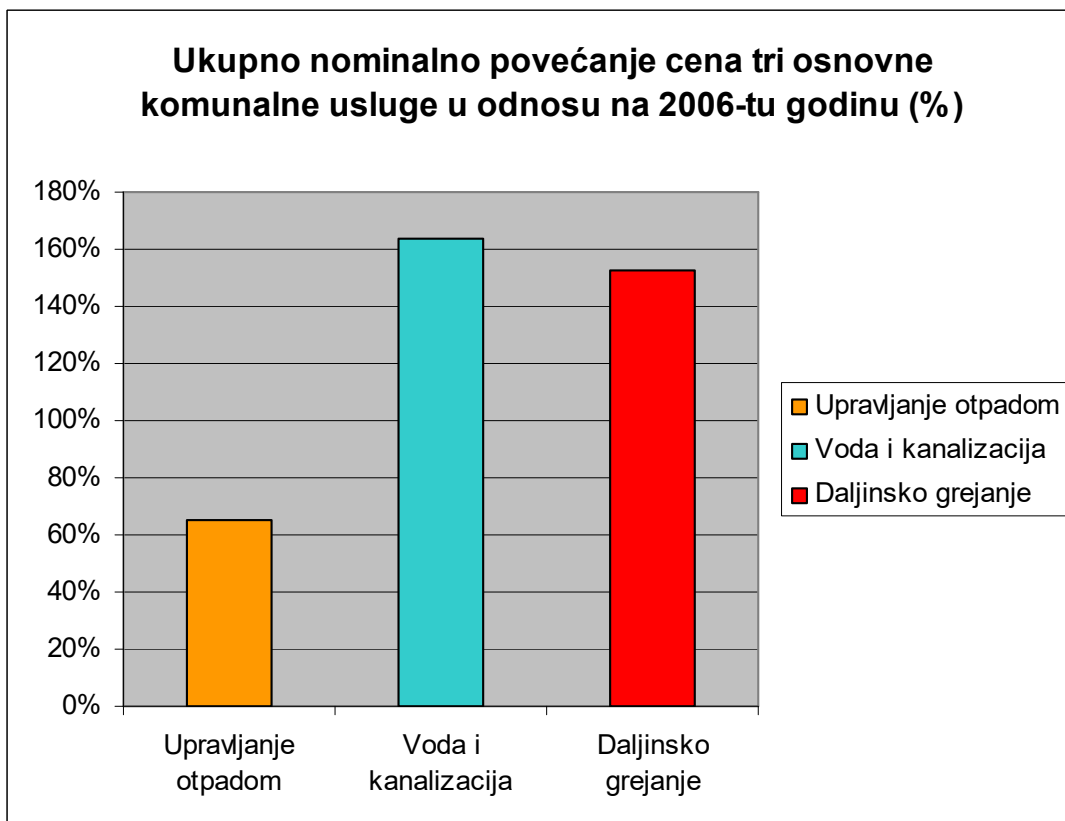
INFORMACIJA 04

KRETANJE CENA OSNOVNIH KOMUNALNIH USLUGA U PERIODU 2006-2018 I NJIHOV UTICAJ NA TROŠKOVE ŽIVOTA

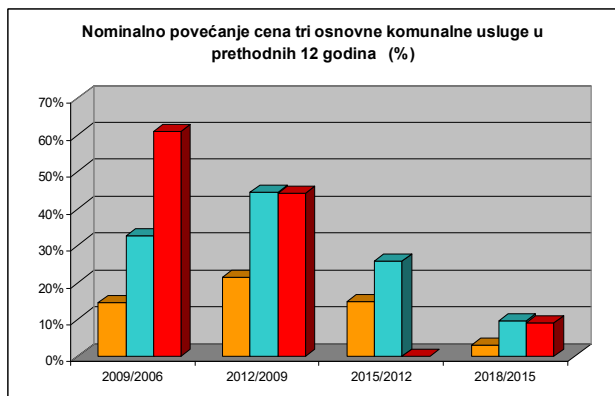
Nepotrebno je dokazivati da se u Srbiji decenijama unazad vodi politika niskih cena komunalnih usluga. Počevši od 2005. godine, Zakonom o javnim preduzećima uvedena je indirektna kontrola cena komunalnih usluga na republičkom nivou koja je trajala punih 6 godina, ali da to nije bila jedina kočnica, potvrđuje i činjenica do nekog ozbiljnijeg rasta cena nije došlo ni posle ukidanja ovog vida regulacije.

Ovakva u osnovi i ukupno gledano pogrešna politika, dovela je do siromašenja i topljenja obrtno imovine komunalnih preduzeća i skoro potpunog zaustavljanja investicionih aktivnosti i razvoja ovog segmenta naše privrede. Naša komunalna preduzeća su danas manje funkcionalno i operativno sposobna nego što su bila pre 10 i više godina, a ovo „propadanje“ nije samo posledica loše politike cena, već i čitavog niza drugih takođe dosta loših rešenja sa nacionalnog i lokalnog nivoa odlučivanja koja su bitno uticala i doprinela slabljenju kadrovskih i drugih kapaciteta komunalnih preduzeća.

Odluke o povećanju cena komunalnih usluga nisu samo ekonomsko, nego uvek i političko, pa i socijalno pitanje. Najčešći razlog koji se navodi kod odlaganja ili odustajanja od odluke o povećanju, je zaštita standarda građana. Međutim, iz narednih grafikona vidi se da su u prethodnih 12 godina mnogo više poskupljivale cene baš onih komunalnih usluga koje više opterećuju standard (voda i grejanje), dok su osetno sporije rasle cena upravljanja otpadom koje na troškove života utiču znatno manje. Potrošačima bi svakako mnogo više odgovaralo da je obrnuto. Ako cene već moraju da rastu, neka rastu one sa manjim stavkama na računu. One koje manje opterećuju njihov kućni budžet.

Posmatrano kroz trogodišnje cikluse, vidi se da je intenzivan rast cena grejanja karakterističan za period do 2009. godine, u poslednjih 6 godina skoro zaustavljen, dok je usporavanje rasta cena

vode i cena upravljanja otpadom, zabeleženo tek posle 2015-te godine.

Zašto i kako je došlo do ovih razlika u dinamici usklađivanja cena pojedinih komunalnih usluga teško je objasniti, ali je možda još teže objasniti zašto postoje i kako su nastale velike razlike i u nivou cena i u dinamici njihovog usklađivanja od grada do grada.

U narednom pregledu prikazane su cene usluga upravljanja otpadom u 11 gradova gde je uočljivo da su najniže cene zabeležene u Kraljevu i Šapcu, čak 2,3 puta manje od najviše cene koja je u primeni u Novom Sadu.

a) Upravljanje otpadom

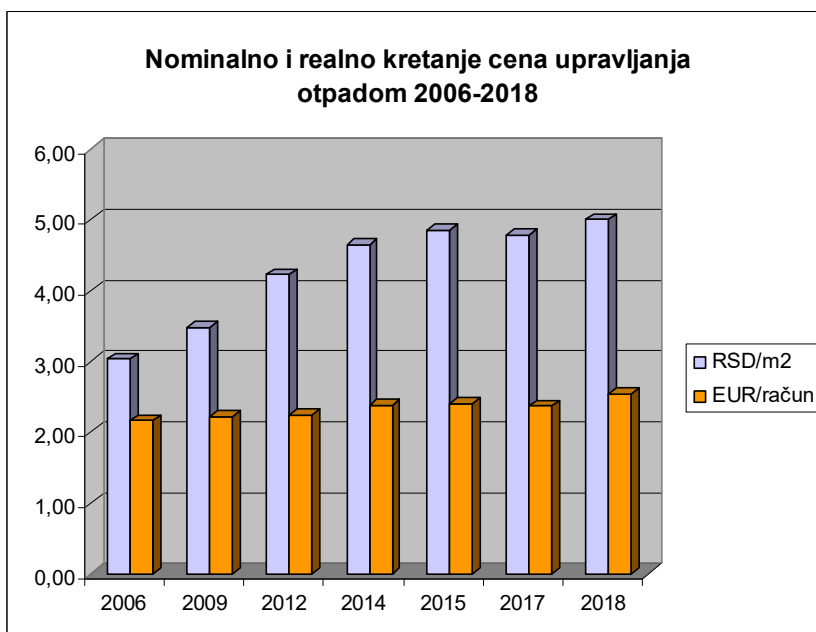
Cene upravljanja otpadom po gradovima

(Iznosi u RSD/m²)

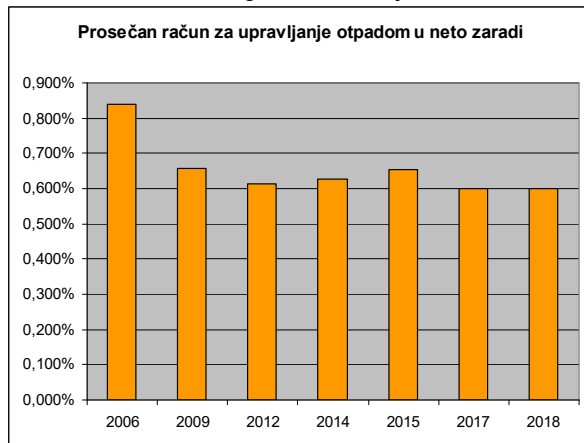
Grad	2006	2009	2012	2015	2018	Indx 2018/06
Beograd	3,60	4,03	4,13	4,66	4,66	129%
Niš	2,58	2,79	4,48	4,72	4,72	183%
Kragujevac	2,60	3,18	3,89	4,67	4,67	180%
Kraljevo	2,12	2,41	2,49	3,16	3,16	149%
Leskovac	2,10	2,29	4,00	3,52	6,61	315%
Smederevo	2,47	2,99	3,81	4,01	5,33	216%
Šabac	2,18	2,67	3,09	5,52	3,18	146%
Užice	2,13	3,46	3,26	4,00	4,00	188%
Valjevo	2,83	3,48	3,89	4,36	4,88	172%
Zaječar	2,83	3,45	4,35	4,59	5,46	193%
Novi Sad	2,95	3,40	6,11	7,40	7,40	251%
PROSEČNO	3,03	3,48	4,22	4,85	5,00	165%

U odnosu na 2006-tu godinu cene upravljanja otpadom su u proseku nominalno povećane za skromnih 65%, ali, u posmatranom periodu makar nije došlo do njihovog realnog obezvređivanja. Ovakva politika cena građanima nije donela osetniju korist, ali je zato ovoj delatnosti u celini nanela veliku štetu i dodatno udaljila našu zemlju od principa i standarda koji važe i koji se u oblasti upravljanja otpadom primenjuju u državama Evropske unije.

Prosečan račun za ove usluge godinama unazad kreće se na nivou od 2-2,5 EUR mesečno po domaćinstvu, a ove cene su ne samo mnogo niže od cena u razvijenim EU državama, već osetno niže i od manje razvijenih država u okruženju.

Cene upravljanja otpadom u narednom periodu iz više razloga moraće osetno da se povećavaju, a pre svega zbog neminovnog rasta troškova tretmana komunalnog otpada koji se sada najvećim delom ne vrši u skladu sa nacionalnom regulativom i EU standardima gde je naša država u odnosu na druge, u ozbiljnom zaostatku.

Sadašnje izdvajanje na nivou od svega 28 EUR po toni nije dovoljno ni za pokriće sadašnjih osnovnih operativnih troškova, a po uspostavljanju regionalnih centara za tretman otpada, mreže primarne separacije, sanitarnih deponija, postrojenja za sekundarnu separaciju i mehaničko biološki tretman, cene će u narednih nekoliko godina nužno morati da se povećaju na najmanje 40 – 50 EUR po toni generisanog otpada.

Imajući to u vidu, logično se nameće pitanje da li će domaćinstva sa relativno niskim standardom realno moći da podnesu povećane izdatke. Na grafikonu je pokazano da je, mereno preko učešća prosečnog računa u neto zaradi, to apsolutno moguće pošto sa te strane nebi bilo prepreka kada bi sadašnja granica pristupačnosti od 0,6% bila pomerena čak i do do gornje (maksimalne) granice pristupačnosti od 1,5%. Preko tog nivo smatralo bi se da cene nisu pristupačne.

b) Voda i kanalizacija

Cene vode i kanalizacije su u posmatranom periodu i u odnosu na upravljanje otpadom daleko intenzivnije rasle. Međutim, to ne znači da su one danas dostigle potreban nivo. Naprotiv. Voda za piće u Srbiji se potrošačima isporučuje po cenama koje su među najnižima u regionu, a to je praksa koja će takođe u narednom periodu morati iz puno razloga da se postepeno napušta. Višedecenijska politika niskih cena dovela je do toga da su postojeći sistemi vodosnabdevanja i infrastruktura zapušteni, tako da je sada potrebno izdvojiti značajna sredstva za njihovo tekuće funkcionisanje, ali i za njihovu revitalizaciju.

Kod kanalizacije (odvođenje i prečišćavanje otpadnih voda), slično kao i kod upravljanja otpadom, znatno će biti povećani troškovi zbog evidentne potrebe da se postojeća kanalizaciona mreža proširi, ali i da se sakupljene otpadne vode prečiste pre ispuštanja u recipijent. Na adekvatan način i u skladu sa domaćim i EU standardima. Do rasta troškova i rasta cena kanalizacije, doći će bez obzira na to da li su kroz projekte obezbeđena bespovratna sredstva iz domaćih ili međunarodnih izvora kojima se podržavaju kapitalne investicije. Naime, novi kvalitet i pozitivni efekti na životnu sredinu, podrazumevaju daleko veći nivo operativnih troškova od sadašnjih, a ti troškovi u skladu sa EU principima „potrošač plaća“ i „zagađivač plaća“ treba da su sadržani u ceni.

Cene vode i kanalizacije po gradovima

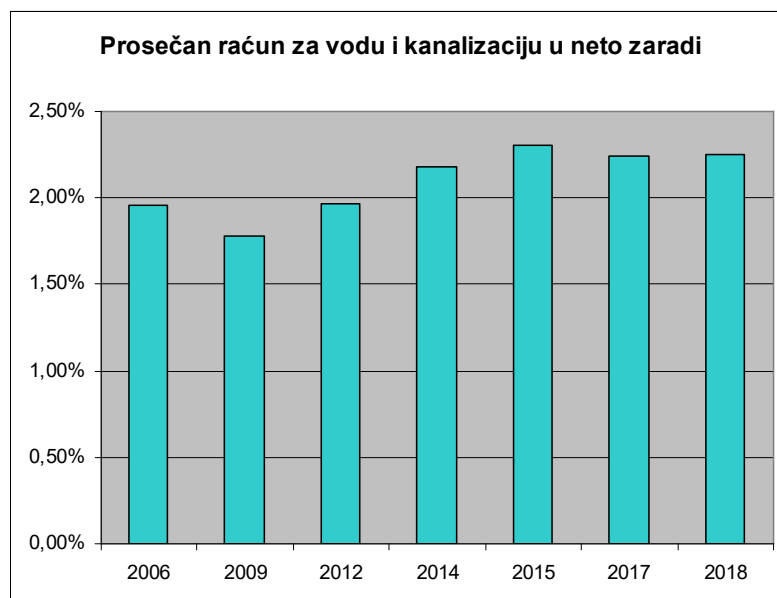
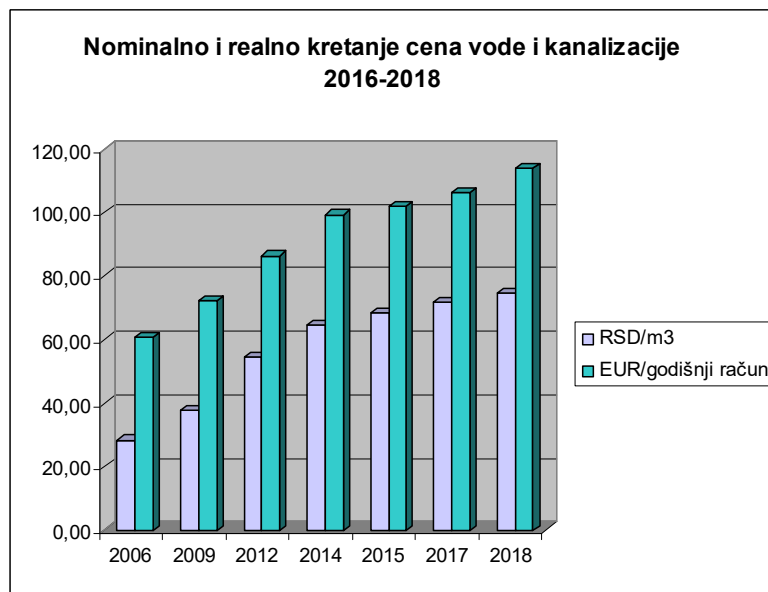
(Iznosi u RSD/m³)

Grad	2006	2009	2012	2015	2018	Indx 2018/06
Beograd	32,20	41,89	54,05	68,85	79,52	247%
Niš	28,20	26,43	43,99	58,35	58,35	207%
Kragujevac	25,94	33,01	58,44	61,23	61,23	236%
Kraljevo	20,74	44,86	57,48	76,74	76,74	370%
Leskovac	20,25	23,95	42,42	64,59	64,59	319%
Smederevo	21,32	31,51	50,00	78,89	89,71	421%
Šabac	24,00	29,55	42,33	62,65	74,55	311%
Užice	21,66	35,04	32,59	63,35	63,35	292%
Valjevo	29,45	40,27	46,00	51,89	59,67	203%
Zaječar	21,08	38,85	35,82	63,20	82,50	391%
Novi Sad	27,38	39,75	80,87	80,87	80,87	295%
PROSEČNO	28,32	37,60	54,30	68,28	74,79	264%

Cene vode su u posmatranom periodu ne samo nominalno, već i realno povećane. Naime, račun prosečnog domaćinstva iz 2006. godine, sa tadašnjih 5,05 EUR, povećan je na sadašnjih 9,49 EUR po domaćinstvu mesečno. Jednim delom, zasluge za ovoliki realni rast cena vode i kanalizacije ima i vrednost lokalne valute u odnosu na koju je vrednost evra u poslednjih par godina u opadanju. Međutim ove cene su rasle osetno brže i od cena na malo i od troškova života, tako da njihov realni rast nije sporan. Cene vode i kanalizacije su povećane za 164%, dok su cene na malo u Republici Srbiji u istom periodu povećane svega za 95%.

Granice pristupačnosti cena vode i kanalizacije, obzirom da su cene rasle nešto brže od rasta prosečnih zarada u Republici, takođe su povećane.

Međutim, što se tiče granica pristupačnosti cena vode i kanalizacije, ne samo da nisu probijene, već smo i posle evidentiranog povećanja, daleko od njih. Smatra se da račun je račun za vodu i kanalizaciju pristupačan ako ne premašuje 5% primanje porodice, a ovde imamo dostignuto učešće računa u prosečnoj neto zaradi od samo 2,25%.

c) Daljinsko grejanje

Usluga daljinskog grejanja nije dostupna potrošačima u svim lokalnim samoupravama Srbije. Gradske toplane, bilo da su osnovane kao zasebna specijalizovana komunalna preduzeća, bilo da funkcionišu u okviru komunalnog preduzeća koje istovremeno obavlja i druge komunalne delatnosti, zastupljene su samo u trećini naših jedinica lokalne samouprave. U mnogim po pravilu manjim opštinama ova usluga nije ni organizovana. Procenjuje se da je na daljinski sistem grejanja u Republici priključeno svega petina ukupnog stanovništva, dok ostali u zimskim mesecima zagrevaju stanove i poslovne prostorije koristeći individualne sisteme grejanja na čvrsta ili tečna goriva, prirodni gas, neki vid alternativnih izvora energije ili električne energije.

Specifičnost treće osnovne komunalne usluge - delatnosti daljinskog grejanja, pored toga u tome što istovremeno podpada i pod komunalni i energetske sektor, je znači u tome što se usluge daljinskog grejanja ne pružaju kompletnom stanovništvu. Međutim, za ona domaćinstva koja su priključena i koja koriste usluge grejanja iz gradskih toplana, troškovi grejanja u značajnoj meri utiču na troškove stanovanja i života, pa samim tim i pitanje cena ovih usluga zaslužuje određenu pozornost..

U narednom pregledu pokazano je da su cene grejanja u periodu od 2006. godine do danas nominalno povećane za oko 150%, a na rast ovih cena svakako je uticala i za JLS obavezujuća Uredba o metodologiji cena grejanja doneta na osnovu Zakona o energetici.

Cene grejanja po gradovima		(Iznosi u RSD/m²)				
Grad	2006	2009	2012	2015	2018	Indx 2018/06
Beograd	35,06	64,37	98,70	103,64	108,53	310%
Niš	39,00	68,51	69,07	83,60	86,76	185%
Kragujevac	39,16	46,15	73,81	84,14	84,14	215%
Kraljevo	35,64	56,16	80,00	80,00	80,00	224%
Leskovac	31,57	37,16	48,39	91,52	76,95	244%
Smederevo	46,93	70,72	92,40	92,40	97,02	207%
Šabac	40,75	57,57	86,85	86,85	***	213%
Užice	47,52	59,21	85,78	85,78	90,64	191%
Valjevo	52,70	60,56	85,92	89,67	89,67	170%
Zaječar	49,58	61,00	80,00	80,00	98,30	198%
Novi Sad	42,28	66,47	98,01	98,01	88,86	210%
PROSEČNO	38,34	61,68	88,90	95,57	96,96	249%

*** U Šapcu je u trenutno u primeni kombinovana tarifa (fiksno 34 RSD/m²+varijabilno 5,09 RSD/kWh)

Iz grafičkog prikaza jasno se vidi da je, bez obzira na određena i osetna nominalna usklađivanja cena, realni nivo cene grejanja u proseku zadržan na nivou iz 2012. godine.

Cene grejanja su ukupno gledano rasle nešto sporije od prosečnih zarada u Republici, tako da je u poslednjih nekoliko godina granica pristupačnosti, merena kroz učešće računa za grejanje u prosečnoj neto zaradi, smanjena sa istorijski najviših 12,89 na trenutnih 11,66%.

Kada se govori o cenama i troškovima grejanja, maksimalni iznos do koga bi mogao da ide prosečan račun, za razliku od drugih komunalnih usluga, teže je odrediti, ali je jasno da su postojeće cene grejanja već sada na maksimalnom nivou koji kućni budžeti objektivno mogu da podnesu.

